

РЕЦЕНЗИЯ

От рецензент (име, академична длъжност и научна степен):

Проф. д-р Андрей Захариев от СА „Д. А. Ценов“

Научна специалност на рецензента:

„Финанси, парично обращение, кредит и застраховка” (Финанси)

Регистрация на рецензента в НАЦИД по реда на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ (Регистър на академичния състав и защитените дисертационни трудове в НАЦИД): от 01.12.2018 г.

Рецензиран автор на докторат:

Докторант Илиана Видинова Андропова

Наименование на дисертационния труд:

„СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ НА БАНКОВОТО ПОСРЕДНИЧЕСТВО ПРИ УСВОЯВАНЕ НА ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ В БЪЛГАРИЯ”

Звено, където докторанта е зачислен:

Катедра „Финанси ” при УНСС – София

Научна специалност на докторанта и форма на обучение:

Задочен докторант на обучение, финансирано от държавата по докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“, ПН 3.8 Икономика към катедра „Финанси“ на УНСС

Научен ръководител на докторанта:

*Проф. д-р Силвия Трифонова, катедра „Финанси”
към Финансово-счетоводен факултет на УНСС*

Основание за написване на рецензията:

Решение от заседание на Научно жури и Заповед №1581/15.07.2020 г. на проф. д-р Диана Копева, зам.-ректор по НИД на УНСС за състав на научно жури.

Нормативна уредба:

Настоящото становище е разработено в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България – ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ - ППЗРАСРБ и Правилника за учебната дейност в УНСС – част трета „Доктор“.

1. Информация за дисертанта

Илиана Андропова е родена на 8 декември 1987 г. в гр. Бургас, България. Учи в Гимназия с преподаване на немски език „Гьоте“, гр. Бургас, като завършва с отличен успех и защитава Sprachdiplom. През 2006 г. записва бакалавърска степен по „Финанси“ в Университет за национално и световно стопанство, гр. София, а година по-късно записва втора специалност по „Международни икономически отношения“ в същия университет. През 2010 г. приключва обучението си в бакалавърска степен и по двете специалности с държавен изпит и започва обучение по магистърска степен в специалност „Финансов мениджмънт“, катедра Финанси, която защитава успешно през 2011 г. През април 2013 г. Илиана Андропова е приета да се обучава в ОКС „Доктор“ към катедра „Финанси“ в УНСС по специалност „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“, направление - Банково дело. Темата на дисертационния труд, която докторантката избира, е в тясна връзка с натрупания професионален опит, който тя има, а именно: „Състояние и проблеми на банковото посредничество при усвояване на европейски фондове в България“. През 2020

г. докторантката е отчислена от катедрата с право на защита.

Своят професионален път Илиана Андророва започва през 2009 г., когато започва работа в „Алфа Банк – клон България“ като Младши кредитен анализатор в отдел Кредитен риск – корпоративни клиенти. Основно задължение в заеманата позиция е изпълняване на функцията на Секретар на кредитните комитети в Банката. През април 2012 г. започва работа като Експерт в отдел „Одобряване на кредити на МСП“ към Управление „Одобряване на корпоративни кредити“ в Банка ДСК, като работата се състои в изготвяне независими становища за нивото на кредитния риск и одобряване и/или предлагане за одобрение на сделките на по-високо одобряващо ниво. За целите се набира допълнителна информация по предложенията за кредити с оглед оптимизиране на кредитния риск. Седем години по-късно Андророва започва работа в ББР като Главен Експерт, която се упражнява и до настоящия момент. Участвала е в проекти и има пет научни публикации (вкл. една в съавторство). Научен ръководител е проф. д-р Силвия Трифонова.

2. Общо представяне на дисертационния труд

Настоящата рецензия е изготвена съобразно примерна структура на рецензия за придобиване на ОНС „Доктор“. Тя съответства на нормативните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в РБългария, Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в РБългария и приложимата в УНСС вътрешна регулаторна уредба.

Представената за рецензиране дисертация изследва проблемите на банковото посредничество при усвояването на европейските фондове в България. Дисертационният труд е в обем от 408 стандартни страници в т.ч. въведение, три глави, заключение, библиография и три приложения. Изложението е в обем на 298 страници. Към труда има представени 3 приложения, чиито общ обем е 109 страници. В изложението са представени 17 фигури и 55 таблици. Библиографията съдържа 140 източника.

Във въведението е обоснована актуалността на изследвания проблем, обоснована е негова дисертабилна основа. **Обект на изследване** в дисертационния труд е банковото посредничество при усвояване на средствата от фондовете от ЕС в България. **Предмет на изследване** в труда е състоянието на банковото посредничество при усвояване на средствата от фондовете на ЕС в България и проблемите, пред които се изправят банките при изпълнение на функцията си на съфинансираща институция на етап решение за кредитиране на проекти с бенефициенти, представители на сегмент МСП.

Основната теза на изследването е, че „...банковите институции успешно допринасят към процеса на реализиране на проекти по оперативни програми на ЕС и към размера на усвояване на ЕФ основно чрез предоставяне на финансиране на бенефициентите на безвъзмездна помощ. Банките не предоставят обаче на всяка цена мостови кредити – те запазват изискванията си към кредитополучателите аналогични спрямо прилаганите общи критерии за установяване на кредитоспособност при юридически лица.“.

Докт. Андророва поставя за цел на дисертационния труд „...да се изследва ролята на банковото посредничество при усвояването на средствата от фондовете на ЕС, да се анализират проблемите, възникващи при упражняване на финансиращата функция на банките при мостово кредитиране на проекти, съфинансирани от ЕС, и да бъдат изведени възможни насоки и мерки за преодоляването им“.

В дисертационния труд е поставено решаването на следните задачи:

1/ Да бъде направен обобщен преглед на характеристиките и усвояемостта на оперативните програми към Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС за Програмните периоди 2007 – 2013 г. и 2014 – 2020 г., придружен с проучване на използваните финансови инструменти на ЕС за двата периода.

2/ Да се очертаят тенденциите при движението на основните макроикономически показатели, върху които усвоените средства от фондовете на ЕС оказват влияние, чрез

обобщаване на резултатите от симулационния модел SIBILA, версия 2.0, на Министерство на финансите.

3/ Да бъдат изведени основните проблеми, пред които се изправят участниците в процеса на усвояване на средствата от фондовете на ЕС, с акцент върху проблемите на бенефициентите при търсене на съфинансиране на проектните дейности.

4/ Да бъде направен анализ на функциите на банките като посредник между бенефициерите и бенефициентите в процеса на усвояване на средствата от фондовете на ЕС, като обстойно се изследва финансиращата им роля с обхват върху видовете и характеристиките на основните механизми за мостово финансиране.

5/ Да се направи иконометрично оценяване на ролята на банковото посредничество при усвояването на средствата от фондовете на ЕС чрез регресионен анализ за изследване влиянието на броя на одобрените дългосрочни кредити в банковата система и темпа на инфлация върху сумата на получената безвъзмездна помощ по оперативните програми.

6/ С помощта на дескриптивен анализ да се изведат основните проблеми, които възпрепятстват банките да дадат положително решение за инвестиционно и мостово финансиране, и да бъдат дадени предложения за преодоляването им с поглед към следващия Програмен период 2021 – 2027 г. с цел увеличаване на усвояемостта на средствата от фондовете на ЕС и подобряване на основните макроикономически показатели в страната в съответствие с политиката по сближаване на икономиката ни към средните нива на Съюза.

Авторката поставя за тестване следните изведени хипотези:

- *Хипотеза 1:* Броят на инвестиционните кредити, отпуснати от банковата система на нефинансовия сектор в България, оказва влияние върху реалния размер на получените плащания по оперативни програми от ЕС.
- *Хипотеза 2:* Критериите за разглеждане на кредити за мостово финансиране при европейски проекти не се различават от тези при стандартни инвестиционни кредити в българската банкова система.

В глава първа на дисертационния труд разглежда в детайли спецификите на различните оперативни програми в България за Програмните периоди 2007 – 2013 г. и 2014 – 2020 г. и щрихова постигнатите ефекти от размера на усвоените средства върху основни макроикономически показатели в края на първия програмен период на регионално ниво, и към второто тримесечие на 2019 г. на национално ниво. Прави се преглед и на съществуващите финансовите инструменти, договорени по линия на ЕС, като се поставя акцент върху ролята на банковото посредничество при прилагането им за стимулиране на малкия и среден бизнес и за постигане на по-високо ниво на сближаване на икономиката ни към страните членки на ЕС. Анализът в първа глава е основополагащ за изпълнението на целта на дисертационния труд и за доказване на изведените хипотези, като разглежда в детайли обекта на научното изследване. Глава втора на дисертационния труд е с фокус проблемите, пред които се изправят участниците в процеса при усвояване на средствата от фондовете на ЕС, като се стеснява обхватът на обекта на изследване и на преден план се извежда малкият и среден бизнес при усвояване на средствата от ЕС. Важно място в тази част на труда е отделено на прегледа на съществуващата литература по проблематиката на усвояването на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ). Глава 2 завършва с дефиниране на проблема за ограничения достъп до средства за съфинансиране на проектите на бенефициентите и с извеждане ролята на банковата система като източник за мостово финансиране. Глава трета обосновава значението на банковата система за степента на усвояване на средствата по Оперативни програми на ЕС, като разглежда основните функции на банката в процеса, поставя акцент върху финансиращата ѝ роля, представя я аналитично чрез направено иконометрично изследване и доказва наличието на зависимост между броя на отпуснатите дългосрочни кредити в системата и

сумата на усвоените средства от програмите на ЕС. С помощта на дескриптивен анализ се извеждат и групират основните проблеми, които възпрепятстват кредиторите за предоставяне на мостово финансиране на бенефициентите, и като естествен завършек на дисертационния труд се предлагат решения за преодоляването им с цел повишаване на усвояемостта на предоставяната безвъзмездна финансова помощ от ЕС.

В заключението са обобщени изводите от направеното изследване на състоянието и проблемите на банковото посредничество при кредитирането на проекти, съфинансирани по оперативни програми на ЕС. Изведени са предложения за възможни решения на проблемите, пред които се изправя българския бизнес при намиране на съфинансиране, респективно, пред които се изправя банковото посредничество при кредитиране на проекти по оперативни програми, и/или за минимизиране на проявлението им, а по този начин и за увеличение на усвояемостта на отпуснатите средства от ЕС чрез директно и индиректно (гаранционно) финансиране.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Поставените в дисертацията задачи могат да се оценят за коректно изпълнени. Формулираните от докторанта в автореферата научни и научно-приложни приноси се оценяват като оригинално изведени и проблемно-насочени. Те потвърждават наличието на мотивирано насочван от научния си ръководител докторант, който прилага издържана и автентична методология с висока степен на иконометрична аналитичност в дисертационния труд, водеща до издържани научни резултати и приноси.

4. Оценка на формулираните приноси и постигнати теоретични, теоретико-приложни и емпирични резултати

Заявените в автореферата приноси се оценяват като оригинални и научно обосновани, както следва:

1. Идентифицирани са основните проблеми при вземане на решение за финансиране от банките на проекти, включително и проекти по оперативни програми, на представители от сегмент МСП в България за 2013 г. и 2017 г.
2. Чрез иконометрично моделиране е доказано наличието на права зависимост между броя на дългосрочните кредити, отпуснати от банковия сектор за нефинансови предприятия, и размера на реално получените плащания по оперативни програми от ЕС. Връзката е и количествено измерена – увеличението на отпуснатите инвестиционни кредити в банковата система с 1 брой би довело до ръст на усвоените средства с 45 000 лева, при равни други условия, съгласно резултатите от извършения иконометричен анализ.
3. Въз основа на приложен дескриптивен анализ на промените в портфейла на общо разгледани оборотни и инвестиционни искания за кредит на една от водещите банки в България през 2017 г. спрямо 2013 г., се доказва, че през 2017 г. кредитоискателите от сегмент МСП се ориентират към по-разумни инвестиции, съобразени с техните възможности и потенциал. Същевременно, финансиращите институции, въпреки пазарната конюнктура, не понижават изискванията си към качество и кредитоспособност на фирмите.
4. Разкрити са нови знания относно зависимостите и особеностите по отношение на факторите, обуславящи динамиката на усвояване на средствата от фондовете на ЕС. Чрез корелационен анализ е изследвана силата на връзката между измененията в БВП и темпа на инфлацията спрямо размера на направените плащания по оперативни програми за разглеждания период.
5. Направени са препоръки с практическа насоченост към търговските банки и институциите в страната, имащи отношение към използването на финансовите

инструменти на ЕС, относно механизми, способстващи към по-висок процент на одобрени инвестиционни кредити и по-висок размер на усвоените средства от фондовете на ЕС..

Извод: Авторката ползва професионален научен подход за изследователските си хипотези. Тя прилага класическа схема за структуриране на дисертацията, подкрепена с съвременна методология и актуална емпирика. Категорично са спазени правилата на научната етика, като е подписан и съответен документ за оригиналност. Отчита се широка информираност за достиженията на научната мисъл в изследваната област. Използваните изследователски методи са на най-високо научно ниво. Оценката на установените научни приноси е положителна. Чрез тях докт. Илиана Андропова категорично демонстрира качества и умения да систематизира, изследва, моделира, проблематизира и доказва.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

В подкрепа на дисертацията са представени три публикации, вкл. изнесени на авторитетни научни форуми. Считам, че те отразяват коректно научния потенциал на автора и подкрепят популяризирането сред научната и професионална общност на основните приноси и постижения в работата на докт. Андропова.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на изискванията за систематизирано изложение на основните достижения в дисертационния труд. Чрез него, в рамките на 42 страници, авторът синтезира позитивните достижения на дисертационното изследване, осъществено с подкрепата на колектива на катедра „Финанси“ при УНСС и лично на научния ръководител проф. д-р Силвия Трифонова.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Въпрос за уточняване в рамките на публичната защита: В рамките на политиката на данните за приходи за ТБ в България как оценявате тенденцията в дела на посредническите операции по повод усвояването на средства от ОП?

8. Заключение

Налице е **успешна докторантура** довела до **дисертабилно изследване с висока иконометрична сложност, публикации и научни изяви**. Подкрепата от научния ръководител е видима и позитивна във всички разрези и насоки.

Върху основата на всичко гореизложено, изразявам позитивно заключение – „ЗА“ присъждането на ОНС „доктор“ по икономика на докт. Илиана Андропова от катедра „Финанси“ на УНСС.

25.09.2020 г.
Свищов

.....
/Проф. д-р Андрей Захариев/

URL: www.finance1952.com; E-mail: a.zahariev@uni-svishtov.bg;
<https://orcid.org/0000-0001-7362-6133>